

Egy szemtanu leírása Pest bombázásáról

1849 május másodikán kezdték bombázni a várost — A lakosság menekülése a Városligetbe — A sátorváros — A Vigadó pusztulása — Borzalmas tüzvész az egész városban — Május 21-én Budavár bevetele

Egy titokzatos pesti ujságíró könyve

Idézünk lelkünk szemei elé a borzalmas látványt: a budai Várban megszólnak az ágyúk és Pest a tüzes golyók záporában áll. Egymáután török az ellenséges lövedékek a város legkimagaslóbb épületeit, romba dől a Vigadó épülete s benne az a terem, hol a nemzetgyűlés tartotta üléseit, ágyugolyók törnek rest az Angol királynő-száho épületén, a Lloyd-épületén, a Nemzeti Muzeum udvarát is ágyugolyók hasogatják fel, a tüzes lövedékek és röpentyűk aztán felgyújtják a várost, a Király-utatól a mostani Bazilika helyén álló lipótvárosi templomig, melynek

nekünk, késő utódoknak képzeletét inkább megejtő leírása Pest város pusztulásának, mint az

a német nyelven névtelenül megjelent régi könyv,

melyre figyelmemet irányították. Irta valaki — az előző dátuma szerint — 1849 augusztusában s kiadta Pesten az a Heckenast Gusztáv, kiről most már tudjuk, hogy titokban a császáriakat szolgálta. Pesten jelent meg, az abszolutizmus első idejében, s harmadik kiadásán az 1852-ik évszámot viseli. Címe: *Die magyarische Revolution im Jahre 1848 und 1849, ezzel az alcímmel: nebst Szenen und Bildern Aus dem ungar. Revolutionskriege.* S hozzátessze: *Von einem Augenzeugen.*

Ki lehet ez a szemtanu? Bizonyos, hogy sem nyelve, sem lelke szerint nem magyar. Ő maga mondja előszavában, hogy könyvét *lojális tollal írta* s hogy *«a törvényesség zászlaja»* alatt küzdött. Mindenestre osztrák volt, ez kitűnik minden sorából. Kossuthot gyűlöli, Hentzit magasztalva említi. A császári párti kortársak érdemét ilyenféle jelzőkkel emeli ki: „*Ein Mann von ünerschütterlicher Loyalität*“. Vagy: *Ein Deutscher jeder Zoll*“. Vagy: „*Ein loyaler, durch und durch deutschgesinnter Mann*“. Ha minden jel nem csal, ez a szemtanu aligha más, mint az a Heinrich Ritter von Levitschnigg nevű osztrák ujságíró és volt osztrák tiszt s korának eléggé jónévé német poétája, ki 1845-től fogva a *Pester Zeitung* munkatársa volt, az is maradt 1849 áprilisig, a császáriak elvonulásáig, de egy ideig még

egészen lojális ujsággá lett s míg a császáriak közeledésének hírére a legtöbb hírlapíró és szerkesztő elhagyja Pestet, a *Pester Zeitung* és a *Der wahre Ungar* továbbra is megjelent.

A névtelen könyv, melyről itt szólnak, a lojális osztrák ember szemével nézi a magyar forradalom eseményeit. Sokszor háborodik fel, de van érzék benne a tények valósága iránt. Nem becstelenségek. Tudja bámulni a szabadságharcban megnyilatkozó őserőt és nagy tetteket s hármily hősi emberként dicséri Hentzit, kétségét fejezi ki, hogy *«emberes cselekedet volt-e részéről, lövetni a viruló Pestet»*. Magának a város lövetésének leírásában is egészen ember és mindenek fölött kitűnő ujságíró, ki tudja színesen, életeleven és szenzációsan írni le az eseményeket. Így mondja el

Pest 1849-iki lövetésének megrázó eseményeit:

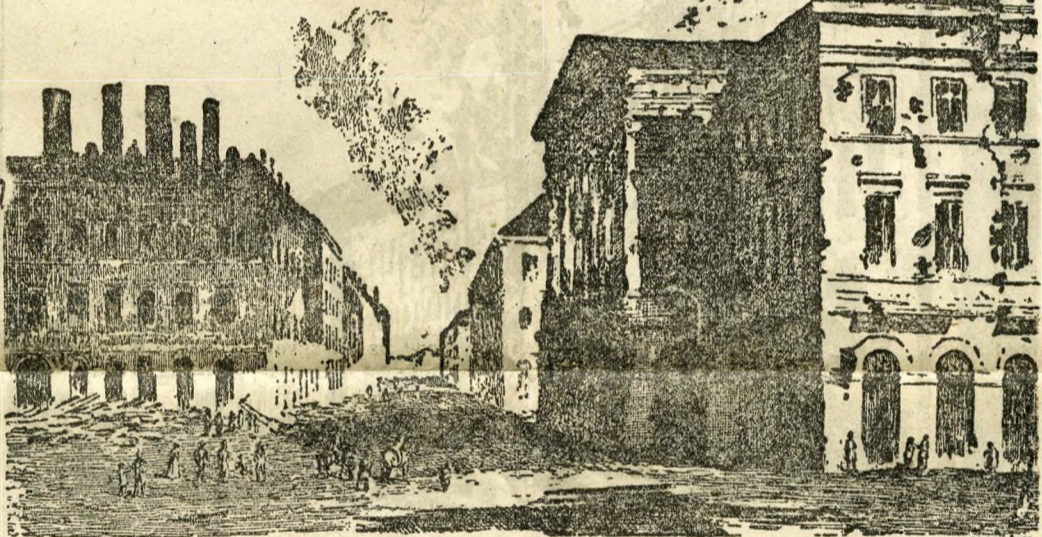
Május negyediken délelőtt tíz óra volt, mikor az emberek a budai oldalról *két lövést hallottak*. Némelyek ugyan a partra siettek, de minthogy a lövések nem folytatták, a város nyugodt maradt. Délben a dolog kezdett komolyabbá válni. Egyik lövést a

A Vigadó nagyterme, ahol üléseit tartotta a nemzetgyűlés

még falai is elpusztulnak. A város a rémület képét mutatja. Lakói menekülnek s a Városligetben, mely az ágyúk lövéstárolán kívül esik, új sátorváros épül, oda meg a környékbeli falvakba menekült a pesti nép s ott éli az osztrákoknak keserves, de lassan-lassan kedélyessé váló életét, míg nem kevésbé szörnyű jelek sorsának fordulatát nem adják hírül. Mind hatalmasabb bömböléssel szólnak a budai hegyek felől Görgey tizenkét-, tizen- és huszonegyfontos ágyúi s ontják tüzüket a budai Várba, hol Hentzi tábornok osztja a parancsot. Május 16-án kigyul az első tűz a várnak Pestre néző oldalán s pár óra múlva lángba borul fenn a királyi várpalota is. És így folyik napokig. A gyönyörű fővárost már himélik a császáriak, mert most Budára fordult a pusztulás sora. A Várból lángok csapkodnak az ég felé — az ágyuszó közben sűrű puskaropogás hallatszik —, a honvédek megindítják ostromlétráikkal, ellenséges ágyútüzhöz kapaszkodva feljebb és feljebb, utolsó rohamukat — s a vár elesett, Hentzi meghalt.

A szabadságharc történetében meg van írva Pest bombázásának története s az ember azt hinné, nem lehet ezekről a napokról újat mondani. De az elmúlt idők történetét sokszor elevenítik fel friss színekkel, a közvetlenség melegeivel s a rajz valóságosságával a rég sirjokban nyugvó szemtanu írásai. A magyar szabadságharc eseményeiről is vannak ilyenek s ezek a történetíró legbecesebb kulforrásai. A kor nevezetesebb szereplőinek emlékiratait ismerjük, a bécsi titkos levéltárnak nyilvánosságra kerülő okiratai az eseményeknek sok új oldalát világítják meg, de nem hiszem, hogy találkoznék egyhamar az emberi érdeklődést mélyebben megragadó s

A Lloyd-épület és a Diana-fürdő

azon túl is Pesten maradt. A névtelen szemtanu könyvének írója nagyon avatottan ír egy fejezetében a pesti német ujságokról és ujságírókról is, nagy otthoniasságot áru el

a Pester Zeitung szerkesztőségének intimitásában,

név szerint megemlíti szerkesztőit, csak éppen Levitschniggot, a tárcarovat szerkesztőjét nem, úgy lehet azért, hogy óvja saját névtelenségét. A *Pester Zeitung*, Albert Hugonak, Balthyány Lajos gróf bizalmas emberének távozása után

másik követte. És néhány pillanat múlva már özönlöttek a Dunapartra a néptömegek, melyekben a szépnem is nagy számmal volt képviselve. Délután egy óra tájban egyszerre *menyörgő éjjelzés riadt fel*. Aminek az volt az oka, hogy

a tétényl oldalról három huszár lovagolt fel a Gellérthezre és kitzerte a csillagvizsgálóra a háromszínű lobogót.

Most már becsmerlő és fenyegető szavak is harsogtak át a Dunapartról a tulsó parton

levő császáriakhoz. Három óra tájban megvillant valami a vízvezeték közelében s *egy ágyugolyó táncolt át a Dunán és merült el a vízben*. Egy második golyó majdnem a partot érte el. *Riasztó lövések* voltak. A tömeg ujjongott és tombolt örömben: „Nem érnek át!“ Ekkor megérkezett a harmadik golyó s

a Wurm-utóval szemközt egy hajón őrt álló honvédek derekon keltészakított.

A nép most már ijedten rebent szét mindenfelé. Későn! *Ujabb golyó szétépett egy nőt és megsebesített egy férfit, egy másik elszakította egy asszonynak mindkét lábát és kárt tett egy fiuban*. A folyampart most már teljesen elnéptelenült.

Nemsokára azután megjelent a következő rendelet:

Értészemre esvén, hogy az ellenség odáig megg dühében, hogy átlövet minden ok nélkül Pestre is, a néáni szerencsétlenségeket elhárítandó, indíttatva érzem magam, komolyan felhívni a lakosságot, hogy őrizkedjék, főként csoportosan járni és összeseregleni a Dunaparton.

Pest, 1849 május 4-én.

Irányi Dániel kormánybiztos,

Hét órakor kezdettek a lövések Budáról sürűbben hullani Pestre. Minthogy az Angol királynő-szállóban sok törzstiszt lakott, az első lövéseket oda irányították, a későbbiekkel pedig az *Ujépületet és a Váci-utat* vették célba.

Nyolc órakor kezdődött meg Pest első bombázása.

A tüzes golyók szerteröpködtek a főváros minden részébe, a bombázás tizenegy óra tájban mind hevesebbé vált. Lövés-lövetést követett, egyik tüzes meteor nyomában a másik következett, *dörgés, zugás, süvöltés és ropogás zaja töltötte meg a levegőt*, mintha elszabadult volna minden rémség, közben pedig a betört ablakok siralmas csörömpölése, a lehulló cserépszindelyek ugrálása és izzé-porrázuzódása hallatszott. A nép most már kezdte veszteni jókedvét, aminek az volt az oka, hogy nem ismerte fel a veszélyt — s beköszöntött szobába a kislelkűség. Hajnali pirkadatkor végre elhallgatott az ágyuszó s az *elcsüggedt pestiek reggel négy órakor kimerülten dőltek az álom istenének karjaiba*.

A legtöbb ágyugolyó a Lipót- és Teréz-városba esett.

Hogy nyugodtabban nézhessen szembe a további eseményekkel, a legtöbb családapa állt azzal az óvatossággal, hogy *feleségét és gyermekeit a lövés távolán kívül helyezte el*. Ezek a féltett menekültek a *József- és Ferencváros távolabb eső részében, vagy a Városligetben, vagy pedig a szomszédos Ujpesten, Palotán, vagy éppen Vácott béreltek lakást*.

Ilyképen vetették meg első alapját már május ötödikén annak a „*polgári tábor*“nak,

melyet majd később irunk le. Egyébként ezen a napon nem sokkal később nyitották a boltokat, mint közönségesen.

Hetedikén nem zavarta a nyugalmat semmi, csak egyes figyelembe sem vett lövések hallatszottak, de *nyolcadikán* már ugy látszott, mintha az emberek sehogy sem volnának hajlandók bizni ebben a nyugalomban, a hangos fergeteg néma hírnökét látták benne s mikor egy *hivatalos figyelmeztető felhívás* a valószínűség komolyabb látszatát kölcsönözte a városban elterjedt gyanúsoknak és aggodalmaknak, hova-hamarább *félénk*

Szabadalmi hirdető

feltalálóknak vállalkozóknak

találványoknak bel- és külföldi érkesítéséhez, illetve szabadalmak megvásárlásához nélkülözhetetlen Mutatványszámot díjazalanul küld!

Szabadalmakat Értékesítő Vállalat
Molnár R. Béla okl. gépészmérnök
Hites Szabadalmi Ügyvivő
Budapest, VII., Rákóczi-ut 11 (Eszterházy utca sarok)
Találmányi ideák kidolgozása tökéletesítéssel

Magántanulók

részere összevont tankönyvek kivonatok és segédkönyvek **Zsoldos magántan** folyamánál, VII. kerület, Dobány-u. ca. 84. Telefon J. 124-47

KONYHA- ÉS ELŐSZOBABUTOROK

modern kivitelben állagó nagy raktára. VII., Thököly-ut 17. a sztalosnál Szatlabák Pízórási könyvtárak

Budapesti Ingatlanbank Rt.

külföldi és beltöldi vevői részere keres forgalmas úrvonalon tekvő jó

budapesti bérházakat

Ügynökök is díjaznak — Aljánatok a Budpesti Ingatlanbank Rt., Budpest, VII. Erzsébet-kerület 18. Telefon: József 76-18 címre küldendők.

Baraker Málvás és Fia

kalaposmesterek. Alapítottak 1897. VI., Hajós-u. 15. (Operával szemben.)

Uj lipótvárosi fiókjuk szemé yes vezetésük mellett

V. kerület, Lipót-körut 27. sz. Igen l. vevőink továbbí szíves pártfogását kérjük

SZABADALMI frodaáthelyezés | **ÁRON ÉS MOLNÁR** József körut 9 a ól megnagyobbítva **Rákóczi-ut 15 alá** helyeztetik át

Fiatall. Izz. özvegyasszony sogo nőmet, nagy szerű kereskedelmi tudással kinek kettő-zonás, moder berendezésű utcai lakasa és navi 6.500 00 K fizetése van.

férjhez adnám

biztos jövedelmű, 35-40 éves uriemberhez kinek hasonló jövedele me van. Ügynökök kizárva. Diszkreció biztosítva. Válaszok „Boldogság” jellegre **Tenzer** hirdetőjébe Szervita-ter 8. sz

VAS ÉS REZBUTOR

PAPLAN MATRAC
KERTÉSZ-nél VII. NYAR-UGCA 1.

A JELENKOR LEGJOBB TETŐFEDŐ ANYAGA

Eternit

PALA

CSAK AZ „Eternit” VÉDSZÓVAL JELÖLT LAP VALÓDI.
ETERNIT-MŰVEK HÁTSZEK LAJOS BUDAPEST, ANDRÁSSY-UT 33. GYÁR: NYERGES-UJFALU.

Rákóczi-uton egyenlősos fizet- helyiség, új portál lal o'cson. kedvező fizetési feltételekkel, átadó. Telefon: Teréz 121-68. 3 óratól 5-ig 523

Órák és ékszer

tulzufolt raktár miatt mélyen leszállított árban

Nagy újév vár

Gábor Vilmos
Óras és ékszerész
Rákóczi-ut 6

Uzenben levő, modernül berendezett, megrendelőkrrel bíró **mechanikai műhely** teljes felszereléssel vagy bére adandó. „Belorület” jellegre lap kiadóhivatalába

ÖNÉ A LEGSZEBB RÁDIÓ!

de csakis akkor működik jól, ha **SYNT ANODELEPET** használ, mely 6-12 hónapig tart el. győződjön meg róla és nem fog más használni

Átándekek legpraktikusabb

SYNT MŰVEK
Budapest, VII. Hunyadi utca 29

60 V. 95.000 90 V. 135.000

Az ideiglenes német színház pusztulása a mostani Erzsébet-téren

szedelőzködés, élénk sürgés-forgás támadt, a boltokat bezárták, s mindez megrendíthette a lelket a legbátrabb emberben is. De még sötétebbé tette a közhangulatot az a látvány, hogy az emberek összecsomagolják értékeiből holmijukat, ágyneműt, butort visznek el hazulról, ami világos jele volt annak, hogy meglehetősen letettek arról a reményről, hogy hamarosan jobbrafordul a helyzet. Az a szárnyra kelt hír, hogy amennyiben az ostrommal dacoló vár ellen komoly támadás indulna meg, a pesti oldalról is részt venne az ostromban néhány üteg s a budai magaslatokon elhelyezett ágyukkal együttműködve, megtámadná a városnak a fővárossal szemközti lővő, addig bántatlan részét, (amely híresztelésnek a valószínűség látszatát kölcsönözte az, hogy a József-téren sok homokoszsádot tartottak készenlétben s hogy a pesti kőműveseket titkos éjszakai munkára rendelték ki), csak még jobban igazolta és fokozta az aggódo feszültséget és rettegést. De a főváros dicséretére meg kell említeni, hogy

a férfiak, különösen pedig a nemzetőrök, mikor bizosságra helyezték kedveseiket és értékeiből javaikat, nyugodtan néztek szembe az elkövetkezendőkkel.

A nappal és az éjszaka mégis baj nélkül múlt el. Annál borzasztóbban riasztotta fel ágyúból a lakosságot május kilencedikén reggel négy órakor a mind hevesebbé váló ágyúdörgés.

A város második lövetése kezdődött meg rémesen.

Ez a reggel borzasztóbb volt a negyedikről ötödikére virradó éjszakánál. A szétpukkanó bombák mennydörgésének nem lehetett hallani a végét, mert újabb dörgés harsogta túl s mert nyomon követte a bedőlt falak robaja és a beszakadt mennyezetek összeomlása. A golyók fülhasogató üvöltésébe olykor-olykor beleszólt ész nélkül rohanó cselédleányok jajveszékése. Ezeket házörzőnek hagyták otthon, de szegények most riadtan menekülve hagyták el órhelyüket, fel-feljajdulva, mikor közelükben csapott le egy-egy golyó.

Egyszerre tűzkialtás futott végig a városban. A vármegyeházára szórt tüzgolyók felgyújtották az urivetci Trattner-Károlyi-házat. S a pokoli lármát csak fokozta a villámgyorsan

A lipótvárosi templom romjai

száguldó tüzfecskendők robogása, a nemzetőrök és a munkások gyors közelgése. Ezeket a heves ágyuzás sem riasztotta el az oltás munkájától. Az ágyúk hirtelen elhallgattak és a pokoli zajt félméteres csend váltotta fel. A bombázás másfél óra hosszáig tartott, de rémes volt a pusztítás, melyet végbevitt.

A Lipót- és Terézvárosban nem volt ház, mely többé vagy kevésbé meg nem rongálódott volna.

Az utcák a szó szoros értelmében tele voltak füvegcserepekkel, cserépszindelyekkel, épület- és burkolatkövekkel.

A nevezetesebb épületek közül

lőként a Vigadó szenvedett sokat.

A városházára irányított bombák vagy a piaristák épületének udvarán csaptak le vagy a legközelebbi utcákba repültek fölötte. Azok, melyeket a Nemzeti Színháznak szántak, vagy a Hatvani-utcában hullottak le vagy pedig beszártak a Zrínyi-kávéházba, beszakították a boltzatát és elpusztították mindent, ami benne volt. A Nemzeti Múzeum udvarába negyven ágyugolyó esett, de nem okozott semmi kárt. A legtöbb boltot ezeken a napokon zárva tartották. A városból pedig még tömegesebben vándorolt ki a nép. A külvárosokban annyi család kóborolt, hogy a vasut-igazgatóság

a vagonok egész sorát boesátotta a közönség rendelkezésére, mely a kocsikat ideiglenes lakásul tüstént igénybe is vette.

Azonkívül a városi hatóság felállított a városligetben a közönség használatára minden vásári bódét, melyre szert tehetett, a

vasuti igazgatóság pedig felajánlotta, hogy a szegényebb családokat díjtalanul szállítja ki a környékbeli falvakba. Borzasztóan nyomott volt a hangulat. Délután valamennyire mégis megnyugodtak az emberek s a hidegvérűbék hozzáálltak napi foglalkozásukhoz. Azok, kik már egész reggel a városligetben tanyáztak, visszasiettek a városba, körülnézni házukban és udvarukon, aztán visszatértek a zöldbe, a «polgári tábor»-ba.

A polgári tábor

a következőképpen keletkezett. A bombázás következtében leginkább fenyegetett városrészek lakói közül sokan a május 4-ről 5-re virradó éjjelen, mint már elmondottuk, kimenekültek a Városligetbe, hogy leglább pusztá életüket helyezték biztonságba a budai

mikor a vár éretorkái kezdettek megint tüzet okádni a szép Jövödsra. Alig esett még száz lövés s máris három helyen óriási füstoszlop emelkedett az ég felé. Sziszegve tört ki nyomukban a fékét vesztett tűz, vakítóan, rémesen szép világosságot vetett a sötét éjszakába. Szörnyű gyorsasággal harapództak tovább a lángok és győzelemittasan látszottak gunyt üzni az éjszakából. Rémes nappal virradt fel az éjszaka kellő közepén. Nem égboltozat, hanem tüztenger borult a városra.

Harmínkét házon (a következők voltak:

Két Úrményi-ház, a Balla-, Schlechta-, Derra-, Rosenfeld-, Burgmann-, Fröhlich Frigyes-féle házak, a lipótvárosi templom, a mérlegház, a Kern-ház, mellette még három s a tulsó sarkon két épület, a Brunsvik-, Winter-, Emmerling-, Boor- és Wod-

A Vigadó

ágyúk lövéseinek távolán kívül. Mikor aztán reggel helyreállt a nyugalom, főképp a Teréz- és Lipótváros lakói, sokan csekély házi felszereléssel, sokan pedig minden házi felszerelés nélkül kivonultak a városból. Egyrésztük a környékbeli falvakba menekült, többségük pedig a Városligetben kereste menedékét. Hatodikán, hetedikén, nyolcadikán, de leginkább kilencedikén beláthatatlan tömeggé szaporodott fel a kivándorlóknak ez a serege. A jómódúak kerti és nyaralóházaikba vonultak ki, akiknek volt pénzük, óriási összegeket fizettek a pusztá hajlékért, a szegények, valamint a későn érkező gazdagok pedig lsten szabad ege alatt voltak kénytelenek tölteni az első éjjeleket. Így mult el a két első nap, de mikor a harmadik reggel sem hozta meg Buda bevételének epedve várt híré, az emberek türelemmel adták meg magukat el nem kerülhető sorsuknak,

sátrakat ütöttek fel a fák között, beköltöztek a vásárosbódcákba, felszerelték ezt a lakást úgy ahogy butorral, ágyneművel és háztartási eszközökkel.

ugyhog kielégítették legegyszerűbb igényeiket s ilyképpen felkészülve, nyugodtan várták az elkövetkező eseményeket. Ebben a polgári táborban, mint tréfásan elnevezték, néha oly vidám kedv uralkodott, hogy szükségesnek mutatkozott külön rendelettel tiltani el esti tíz órán túl a lármát, meg a dalolást.

Igy jött el május 13-ika és vele együtt Pest égése. Esti nyolc óra volt ezen a napon,

janer Rudolf-féle ház, a Diana-fürdő, a Vigadó, az Angol királynő-szálloda, a Polak-, Brly- és Kolb-féle ház, a Hajó-utcában kettő, a Király-utcában a Kott- és Seefeldner-féle házak, végre az Ujvársá-terén az ideiglenes német színház, mely egészen romhalmazzá lett) járták vitustancukat a lángok

s ijedten és sziszegve csapódtak szét, mikor bomba csapott le közéjük, világosabb lánggal és sötétebb füsttel jelölve meg lehullásának utját. És a nappali világításban uszó utcákon lehetett látni férfiakat és nőket, kik legdrágább kincsüket, gyermekeiket cipelve karjukon, pihegve rohantak el. A legbátrabb lelkek voltak, kik egész mostig otthonukban maradtak, de most már fogatkozni érezték ereikben utolsó csepp lelki erejüket is. A bombázás éjjelig tartott, a két testvérváros — mert a budai Vizivárosra is hajították rőppentyüket — égett világos reggelig s még harmadik nap is lehetett látni füstölő házakat, melyeknek belsejében még mindig lobogott a láng, mert a bombák két-három emeleten át törtek maguknak utat.

Borzalom volt látni Pestet. Füstölő romok, félig elszenesedett gerendák meredtek az ember elé, bárhova nézett; beszakadt mennyezetek átöngtak a kereteiktől megfosztott ablakokon át, melyekből néha-néha még kicsapott a láng, mint mikor a tigris nyelvvel nyaldossa még az áldozatáról szájaához tapadt vért. Sápadt emberalakok siettek végig némán és félenken az utcákon, szemükből ki lehetett

olvasni szerencsétlenségük történetét. Itt ősz-szecsomagolták és elvitték némelyek utolsó, még régi helyén hagyott holmijukat, némán és rettegve, mint a tolvajok. Amott embermagasságig szeméttel torlaszolták el a boltok ajtóit, ami még sivárabbá teszi a máskor oly szép főváros képét. De a tömeg csakhamar széteszött. Halálos álomhoz hasonló mély csönd borult a városra. Egy boltot sem nyitottak ki, majdnem minden kávéház és vendéglő ajtaja zárva maradt. Az életnek szinte semmi jelét sem lehetett látni a városban. Csak néha-néha szipolygott fel egy elkésett lángocská, csak néha-néha zuhant alá egy megégett, félig elszenesedett gerenda. Csak néha-néha lehetett hallani, hogy valaki átmege az utcán s léptei oly visszhangot vertek fel világos nappal, mint máskor a legcsendesebb éjjelen. Az ember úgy érzi, mintha mesét olvasna egy városról, melyet elvarázsoltak.

De annál elevebb volt az élet a Városligetben. Ott kezdtek sorba állítani a sátrakat. Utcaikat alakították, tereket rendeztek. Az egyik utcában szatőcsboltok, a másikban vendéglők voltak: itt egy orvos, ott bábaasszony cégtáblája függ egy fán: itt patika, ott bérbélyműhely tűnik a szembe. Itt fűszerkereskedés, ott pántlikásbolt; itt

a sátrak, ponyvák és gyékények hosszú sora alatt szabók, cipészek, gombkötők végzik szorgosan munkájukat.

A közeli utcák egyikében láttunk kényes dívatárusnőket, kik nem győztek a munkát a szemükkel, a kis szájukkal és a kis kezükkel. Este nagy csónakázás volt a tavon vagy séta a fák árnyékában.

A következő nap éjjelen pirkadatig bombázták a várat. A császáriak nem feleltek. S éppen ez a hallgatás borzasztóbban hatott a pesiekre, izgatott lelkére a leghevesebb önvédelemnél. Ez a hallgatás a legszörnyűbb módon engedett szabad teret a képzelődésnek s az emberek nem beszéltek másról, mint azokról a puszkaporos aknákról, melyekkel a vár körül van véve, sáncműveikről, melyek oly rendkívül kitűnők, hogy a helyőrség csak nevelheti a magyaroknak mindezeket a bombázásait. Mégis új bizalmat öntött a lelkekbe Irányi kormánybiztosnak az a felhívása, mely kijelentette, hogy „a Pest lövetése következtében javaiktól megfosztottak remélhetik a hazai kormánytól, hogy támogatásukról és segítségükéről a lehetőséghez képest gondoskodni fog”.

Budára eközben nehéz napok virradtak.

Május 16-án este fokozódott a vár ellen a támadások. Csakhamar kigyulladt a főparancsnokság szomszédságában egy Pestre néző épület. Ebbe az irányba rőpködött most szakadatlanul a bomba és az ágyugolyó, melyekkel az volt a támadók célja, hogy lehetetlenné tegyék az oltást.

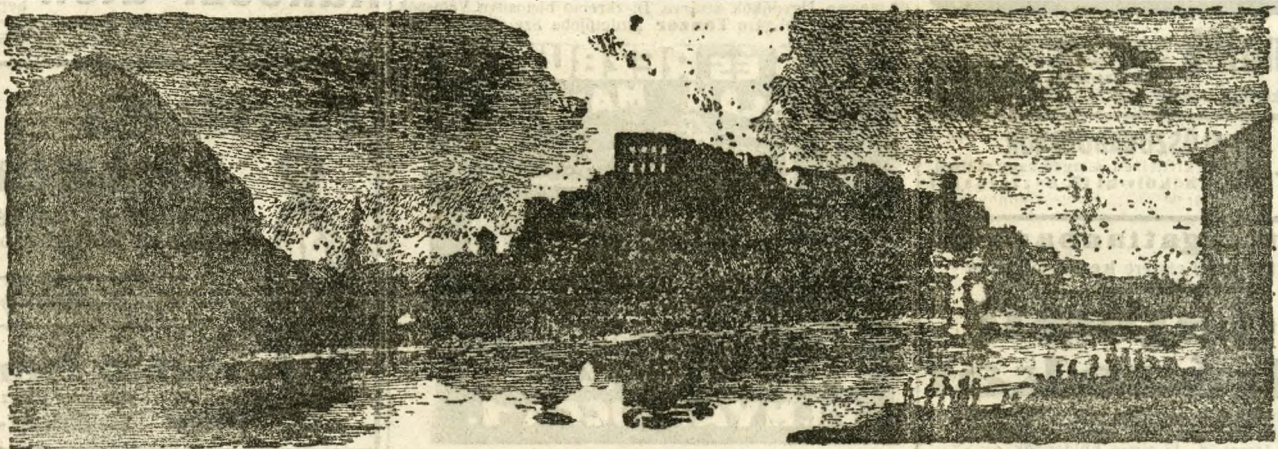
Tíz óra tájban kigyulladt a királyi palota

s a percről-percre fellobbanó tűz megemésztette az imént említett épületet és a középső épületrész fedelét a palota balszárnyával együtt. A vár lövetése eltartott reggelig s a következő nap folyamán is kimért, de nagyobb időközökben követték egymást a bombavetések és az ágyulövések. A május 17-ikéről 18-ikára virradó éjjelen a palotának éjszaka még megkímélt része a lángok martaléka lett; a Vizivárosban és a Bécsi kapu közelében is kigyult néhány épület. A helyőrség átvetett néhány rőppentyűt Pestre, de ezek nem okoztak tüzet. A közvetlenül következő éjjeleken és nappalokon a magyar részről egyre fokozódó erővel folytatott bombázás következett, mely borzasztó visszhangot vert fel a halálosan néma Pesten és kiürített lakásaiban — tűz a Várban és a Vizivárosban — a fővárost a tűz megkíméli — és megint pusztatú.

Május 21-ikének reggelén futótűzként terjedt el a városban és környékén az a hír, hogy a várat bevették.

Néptömegek siettek le a Dunaparra, de sok kíváncsi ember csakhamar sietve hagyta el a partot. Ezek olyanok voltak, kiknek menekült rokonaik, ismerőseik vagy barátai voltak a Városligetben, Újpesten vagy máshol a környéken s hírül akarták vinni kedveseiknek a nagy eseményt. Az általános szorongó érzés oly magas fokra hágott, hogy az emberek nem akartak hihetlenni azoknak, akik e hírüddal elsőül érkeztek ki a Városligetbe.

Másnap minden visszatért szokott kerékgásába.

A királyi várpalota égése